

TỔ NGŨ VĂN

Ngữ liệu đọc hiểu
môn Ngữ văn -
Chương trình
GDPT 2018

Đời người không thể thiếu những lần vấp ngã, giống như đứa trẻ nào cũng từng ngã nhiều lần khi tập đi. Nếu không may vấp ngã, không bị thương là điều tốt nhất, đừng vì sợ nhất thời mà không gượng dậy được. Dù là thuận cảnh hay nghịch cảnh thì đều là kinh nghiệm quý báu đối với người thông thái, đều giúp ích cho thành công của họ sau này. Vì vậy, đời người cho dù có vài lần vấp ngã, chỉ cần gượng dậy được thì không có gì to tát, đôi khi ta còn thu được lợi ích ngoài mong đợi.

Thứ nhất, vấp ngã giúp ta tích lũy kinh nghiệm. Vấp ngã chưa chắc là chuyện xấu. Khi đứa trẻ bị ngã, bố mẹ thường nói: “Đừng vội, ngã càng nhiều, trưởng thành càng nhanh”. Tích lũy thật nhiều kinh nghiệm bị ngã, sẽ không còn sợ ngã nữa; dẫu có ngã, cũng sẽ bình yên vô sự.

Thứ hai, vấp ngã giúp ta rèn luyện ý chí. Trên đời này có nhiều chuyện không thể thành công trong chốc lát, ta phải trải qua nhiều trở ngại, nhiều lần vấp ngã rồi mới nếm được trái ngọt. Thất bại là mẹ thành công, thành công chỉ thuộc về những người có ý chí kiên cường, có thể kiên trì tới cùng.

Thứ ba, vấp ngã giúp chúng ta thấu được tình người. Có những người bạn ngênh ngang bỏ đi khi thấy ta vấp ngã. Có những người bạn bình thường không mấy thân thiết, nhưng lại sẵn sàng giúp đỡ ta khi ta vấp ngã, đó mới là những người bạn chân chính. [...]

Khi vấp ngã không được nản lòng, dũng cảm đứng dậy làm lại từ đầu và thành công sẽ vẫy gọi ta.

(Dẫn theo Một đời đáng giá đừng sống qua loa, Đại sư Tinh Vân, Hà My dịch, Nxb Hà Nội)

Khi làm công tác hướng nghiệp, tôi nhận thấy một điều rằng người trẻ ngày nay không hề thiếu năng lực. Rất nhiều người có kĩ năng tốt, sẵn sàng dồn hết tâm huyết, nhiệt tình vào công tác. Nhưng điều khác biệt so với thế hệ trước là nhiều người trẻ hiện nay không muốn làm đi làm lại một việc suốt đời. Họ không muốn bó buộc bản thân vào mỗi chuyện cơm áo gạo tiền, đủ ăn đủ mặc. Họ không muốn vùi dập đam mê vì công việc mưu sinh... Hầu hết những người trẻ tôi gặp đều băn khoăn muốn làm những điều có ý nghĩa, muốn đóng góp sức mình cho cộng đồng...

[...] Không ai trên đời có hai lần tuổi trẻ. Trong khi nhiều người trong tuổi trẻ lạc lối mất phương hướng, lãng phí thời gian, thì họ không biết rằng những gì họ đang làm hay không làm hôm nay sẽ ảnh hưởng rất nhiều trong cả cuộc đời còn lại...

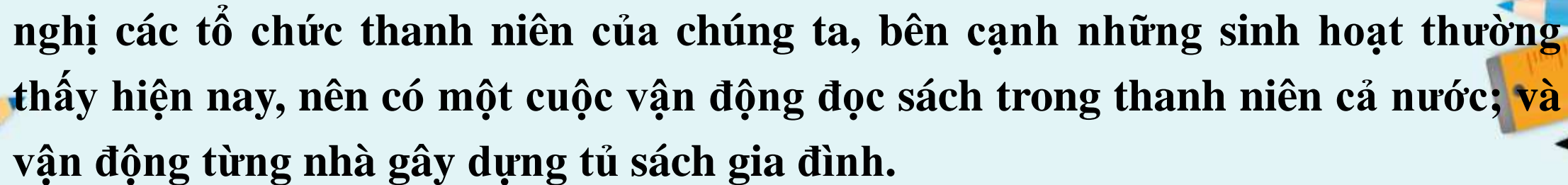
Có thể bây giờ bạn không nhận ra, nhưng tuổi đôi mươi là tuổi tạo tiền đề. Đây là khoảng thời gian mà bạn xây dựng, gieo trồng, chứ không phải là thời gian nghỉ ngơi thụ hưởng. Hãy tận dụng khoảng thời gian này để học hỏi, bước đi, làm thật nhiều thứ. Hãy đọc nhiều hơn, lăn lộn nhiều hơn, thực hành nhiều hơn. Chuẩn bị kiến thức, kĩ năng, mạng lưới hỗ trợ cho tương lai. Kĩ năng nếu không được học trong thời trẻ, thì sau này môi trường ổn định ít va chạm rất khó để học lại được.

Tuổi trẻ đã qua sẽ không bao giờ trở lại, hãy sống như thể ta chỉ còn lại một ngày để sống.

(Trích “Tuổi trẻ đáng giá bao nhiêu”, Rosie Nguyễn)

Đọc sách là sinh hoạt và nhu cầu trí tuệ thường trực của con người có cuộc sống trí tuệ. [...] Không đọc sách tức là không còn nhu cầu về cuộc sống trí tuệ nữa. Và khi không còn nhu cầu đó nữa, thì đời sống tinh thần của con người nghèo đi, mòn mỏi đi, cuộc sống đạo đức cũng mất luôn nền tảng. Đây là một câu chuyện nghiêm túc, lâu dài và cần được trao đổi, thảo luận một cách cũng rất nghiêm túc, lâu dài. Tôi chỉ muốn thử nêu lên ở đây một đề nghị: Tôi đề nghị các tổ chức thanh niên của chúng ta, bên cạnh những sinh hoạt thường thấy hiện nay, nên có một cuộc vận động đọc sách trong thanh niên cả nước; và vận động từng nhà gây dựng tủ sách gia đình.

Gần đây có một nước đã phát động phong trào trong toàn quốc mỗi người mỗi ngày đọc lấy 20 dòng sách. Chúng ta cũng có thể làm như thế, hoặc vận động mỗi người trong mỗi năm đọc lấy một cuốn sách. Cứ bắt đầu bằng việc rất nhỏ, không quá khó. Việc nhỏ đấy nhưng rất có thể là việc nhỏ khởi đầu một công cuộc lớn.

(Theo Nguyễn Ngọc, Một đề nghị, tạp chí Điện tử Tiasang.com.vn, ngày 19-7-200)

MẸ ỒM

(Trần Đăng Khoa)

Sáng nay trời đổ mưa rào
Nắng trong trái chín, ngọt ngào bay hương
Cả đời đi gió đi sương
Bây giờ mẹ lại lần giường tập đi.

Mẹ vui, con có quản gì
Ngâm thơ, kể chuyện rồi thì múa ca
Rồi con diễn kịch giữa nhà
Một mình con sắm cả ba vai chèo.

Vì con mẹ khổ đủ điều
Quanh đôi mắt mẹ đã nhiều nếp
nhăn

Con mong mẹ khoẻ dần dần
Ngày ăn ngon miệng, đêm nằm
ngủ say.

Rồi ra đọc sách, cấy cày
Mẹ là đất nước, tháng ngày của
con.

Mẹ yêu thương

CON NỢ MẸ

(Đặng Hải Yến)

“...Con còn nợ mẹ, nợ mẹ những luống rau
Thuở ngày xưa con còn trồng dang dở
Con nợ mẹ cả những bát cơm, tô phở
Đắp no lòng cho mẹ mỗi sớm mai.

Con cũng nợ mẹ cả những điều sai
Con đã làm mà không nghe lời mẹ
Con nợ mẹ cả một thời tuổi trẻ
Nợ cả cái hình hài đẹp để hôm nay.

Con nợ mẹ giọt nước mắt mỗi ngày
Đã rơi xuống để đời con bớt khổ
Nợ mẹ nếp nhăn, trưa hè nắng đổ
Nợ mái tóc phai màu, vết nứt nẻ bàn chân.”

CON NGHĨ ĐI, MẸ KHÔNG BIẾT

“... Người cao nhất, to nhất, giỏi nhất, đáng sợ nhất, nhiều kẻ thù nhất Việt Nam ... là thằng “con nhà người ta. Rồi nữa, đã hết đâu! “Bằng tuổi con bây giờ, ngày xưa, mẹ đã phải đi làm đồng, đi bán hàng, đi kiếm tiền, đi lao động...” (Nói chung là ngoan!)

“Bằng tuổi con ngày xưa, mẹ không bao giờ cãi bà, mẹ nghe lời ông, mẹ học giỏi!” (Nói chung cũng là ngoan!)

“Bằng tuổi con ngày xưa, ba đâu có được dùng điện thoại, đâu có được xem ti vi, không được ăn gà rán nhưng vẫn lao động và học tập rất giỏi...” (Nói chung là vô cùng ngoan!!!) ...

Ngày xưa thì nêu gương là một trong bốn phương pháp quan trọng của dạy học, nhưng giờ thì bỏ rồi, không so sánh nữa. Hằng trăm chỗ lệch, so làm sao được mà cứ so chứ? ... Ngày xưa, báo Hoa Học Trò còn thỉnh thoảng viết về thủ khoa, về các bạn học giỏi. Giờ thì thôi rồi, vì thấy tác dụng phụ của những tấm gương đó là toàn gây ra stress cho trẻ con và châm ngòi cho các cuộc cãi cọ trong nhà.

Mọi so sánh đều là khập khiễng! Điều kiện gia đình khác nhau, hoàn cảnh khác nhau, xuất phát điểm khác nhau, gene khác nhau, phúc phần khác nhau....

Vậy nên, cuối cùng thì bảng xếp hạng quan trọng nhất mà chúng ta cần quan tâm là bảng xếp hạng của con mình với chính nó. Con mình là ai, ở đâu? Nó thích cái gì, nó giỏi cái gì, nó kém cái gì, nó có hài lòng không? Nó có chiến lược nào riêng không? Chỉ so nó với chính nó ngày hôm qua hoặc so với tương lai, kiểu như “Nếu muốn ngày sau làm bác sĩ thì con còn thiếu cái abc này...”

Chỉ nên so sánh con mình với chính nó, còn lại vứt hết các thể loại “con nhà người ta” đi! Nhé, năn nỉ đây!

(Nhà báo Thu Hà - NXB Văn Học, 2016)

KHÔNG GÌ LÀ KHÔNG THỂ

Thành công không bao giờ đến với những kẻ thụ động, lười biếng. Cuộc sống luôn chứa đựng rất nhiều điều kỳ diệu, song, chúng chỉ đến với những ai biết sử dụng thời gian hợp lý. Ý nghĩa của thời gian nằm trong ý nghĩa của công việc bạn làm. Do vậy, đừng phí phạm thời gian và công sức vào những chuyện vặt vãnh.

Hãy vươn tới những điều lớn lao. Hãy luôn ghi nhớ: bình minh của ngày hôm nay sẽ không bao giờ hé rạng lần thứ hai! Hãy hoàn thành công việc đúng tiến độ cũng như cố gắng đúng giờ trong mọi cuộc hẹn. Đó là khởi đầu của mọi thành công.

Bây giờ, bạn hãy suy nghĩ về cách thức sử dụng thời gian của mình bằng cách liệt kê những hoạt động xảy ra trong ngày. Hãy xem bạn đang sử dụng thời gian ra sao, Đã phí phạm từng phút giây như thế nào và tìm cách chấm dứt sự phí phạm đó. Hãy lên kế hoạch cho những hoạt động của mình, đồng thời, dành thời gian hoàn tất nó. Tôi tin rằng khi đó, bạn sẽ nhận được rất nhiều món quà tuyệt vời từ cuộc sống.

(George Matthew Adams)

CHÚ CHÓ THAM ĂN VÀ CÁI BÓNG

Trên một con đường của ngôi làng nọ, có một chú chó hung dữ lững thững đi dạo trên đường. Bỗng nhiên, một mùi thơm từ đâu bay tới đánh thức cơn đói cồn cào trong bụng nó.

Chú chó tìm kiếm quanh quẩn một hồi lâu thì phát hiện ra một chú chó con đang ngậm một khúc xương trong miệng. Nó bèn nghĩ: “Mình phải dọa cho con chó con kia sợ mà bỏ lại khúc xương ngon lành kia mới được”.

Thế rồi chú chó hung dữ tham lam liền nhe răng gầm gừ, dọa cho chú con hoảng sợ chạy mất và phải bỏ lại khúc xương.

Sau khi chiếm được một bữa ăn ngon quá dễ dàng, nó không ăn ngay vì trong đầu cứ hiện lên một nỗi lo sợ rằng mùi thơm sẽ dụ nhiều con chó khác tới, và như thế nó sẽ lại bị cướp mất miếng mồi ngon như tình cảnh chú chó con vừa rồi. Nó bèn chạy nhanh đến một nơi thật kín đáo và an toàn để có thể một mình từ từ thưởng thức bữa ăn.

Trên đường đi, nó đi qua một cây cầu. Nhìn xuống sông, nó bỗng thấy một con chó khác cũng đang ngậm một khúc xương trong miệng và giương mắt nhìn nó. Chú chó tham lam nghĩ bụng: “Mình sẽ dọa cho nó bỏ chạy rồi lại cướp khúc xương của nó. Như vậy mình lại có thêm một miếng mồi ngon, tha hồ mà tận hưởng”.

Nghĩ xong, nó làm ngay tức thì, nó liền sủa lớn” gâu gâu gâu” mà quên mất rằng mình đang ngậm khúc xương. Thế là khúc xương trong miệng nó rơi tồm xuống sông. Chú chó tham lam tiếc nuối nhìn theo rồi đành lủi thủi ôm bụng đói về nhà.

Trái đất sẽ như thế nào nếu không có cây xanh?

Đã bao giờ bạn tự hỏi Trái Đất sẽ như thế nào nếu không có cây cối, hoa tươi, thực vật? Khi đó, liệu hành tinh xanh của chúng ta sẽ như thế nào, con người liệu có sống được không?

1. Cây xanh có tầm quan trọng như thế nào?

Cây xanh rất quan trọng với sự sống của con người cũng như tất cả mọi sinh vật trên Trái Đất. Nhờ quá trình quang hợp, cây xanh hấp thụ khí nhà kính CO₂ trong bầu khí quyển và trả lại dưỡng khí Oxy cần cho sự hô hấp của các thực thể sống. Bên cạnh đó, hệ thống rễ cây giúp giữ đất, chống xói mòn, rửa trôi còn các bộ phận trên mặt đất lại trở thành ngôi nhà cũng như thức ăn của động vật.

Như vậy, có thể nói, không có cây cối thì không có loài người bây giờ! Kể cả khi chúng ta bỏ qua tác dụng của cây xanh lên quá trình tiến hóa lâu dài của con người, chúng vẫn còn vô vàn những ưu điểm khác khó lòng phủ nhận.

Điển hình là tầm quan trọng của các khu rừng mưa nhiệt đới đối với Trái Đất. Chúng chiếm ít hơn 6% diện tích bề mặt Trái Đất nhưng lại duy trì hơn 1 nửa sự sống của các loài sinh vật trên hành tinh. Đối với con người, cây cối còn hữu dụng hơn thế. Chúng cung cấp vật liệu xây dựng, nguyên liệu cháy, làm chậm dòng chảy bằng cách hấp thụ nước, ngăn lũ quét, xói mòn đất,...

Ngoài ra, chúng còn cung cấp nguyên liệu để sản xuất giấy. Không có cây cối, thì không có giấy, không có giấy gần như không có tri thức, không có lịch sử.

2. Những viễn cảnh đen tối xảy đến với loài người khi cây xanh biến mất

Vì cây xanh là lá phổi của Trái Đất, thế nên việc mất đi lá phổi này không đồng nghĩa với cái kết tận diệt vì không còn dưỡng khí để thở cho loài người, bởi theo tính toán cây xanh chỉ sản xuất khoảng một nửa lượng Oxy trong bầu khí quyển, nửa còn lại đến từ quá trình quang hợp của các loài tảo dưới đáy biển. Khi hệ thống sản xuất Oxy còn lại một nửa, con người không chết nhưng sẽ phải gặp vấn đề thực sự với việc hô hấp.

Vấn đề hô hấp của con người khi không có cây xanh không chỉ gây ra bởi sự thiếu hụt Oxy, mà còn ở sự tăng nhanh của các loại khí độc. Trên thực tế, lá cây vẫn hàng ngày hấp thụ một lượng lớn các loại khí độc hại để góp phần làm sạch bầu khí quyển. Năm 2015, đã có 6,5 ca tử vong trên thế giới do các vấn đề liên quan đến ô nhiễm không khí và chắc bạn cũng phần nào hình dung được tình hình sẽ tồi tệ thế nào nếu hệ thống lọc khí này biến mất.

MỘT TRĂM DẶM DƯỚI MẶT ĐẤT

[...] Tôi được biết cái ngã "may mắn" đã hất tôi xuống một đường hầm gần như thẳng đứng. Cuộc di chuyển kinh khủng ấy đã ném tôi vào tay giáo sư, bất tỉnh và máu me đầy người.

- A-xen này, – Giáo sư nói — bị một tai nạn như vậy mà không ảnh hưởng gì đến tính mạng, chủ cũng thấy lại Nhưng từ nay chúng ta không nên rời nhau kéo có ngày không còn nhìn thấy nhau nữa đâu!

“Chúng ta không nên rời nhau!”. Như vậy cuộc hành trình chưa kết thúc? Thấy tôi tròn mắt ngạc nhiên, chú tôi hỏi:

- Sao vậy, A-xen?

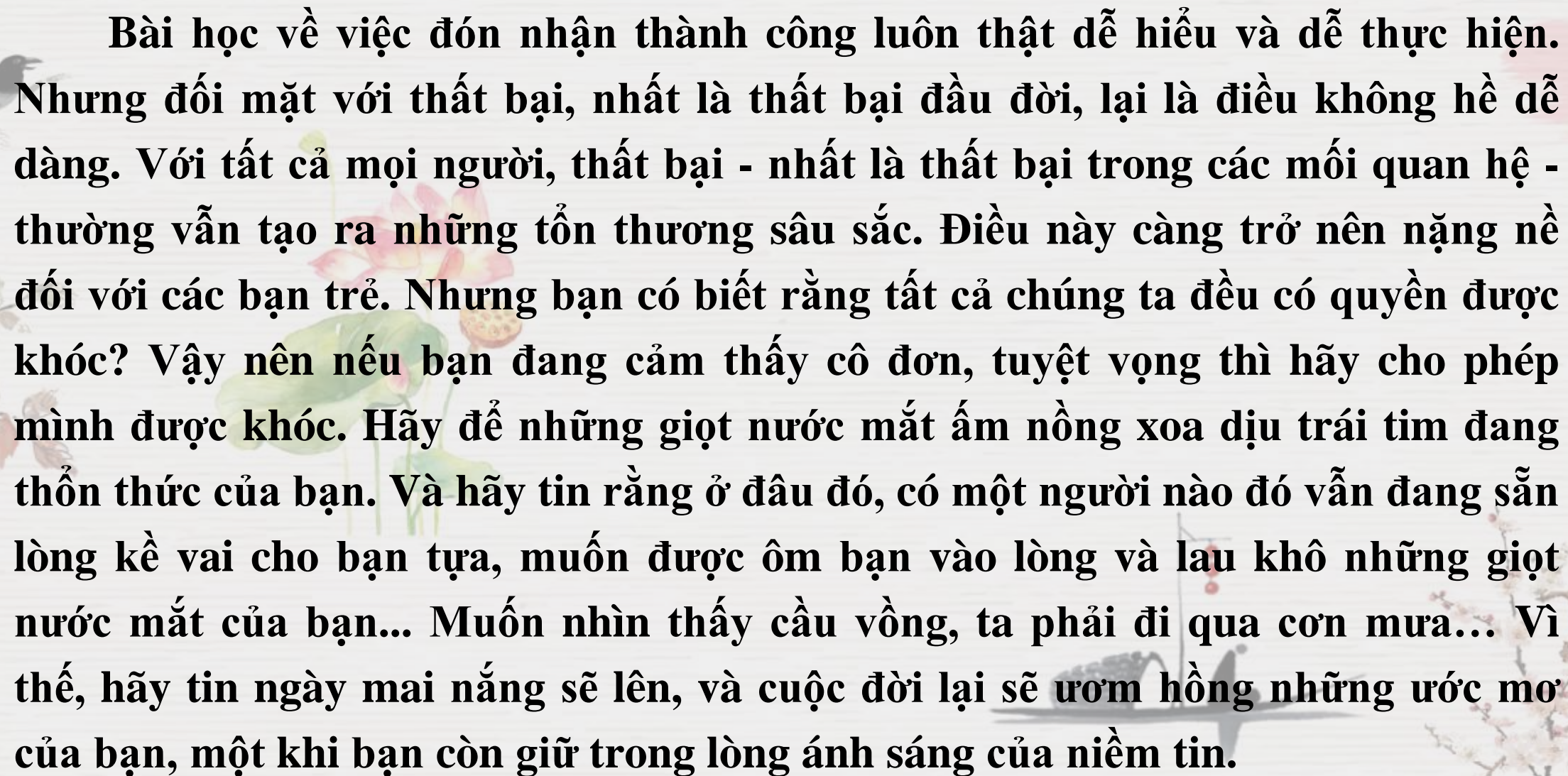
- Chúng ta không phải đang ở trên mặt đất sao?

Không! Ô! Không lẽ cháu bị điên vì cháu thấy ánh sáng Mặt Trời, cháu nghe tiếng gió thổi và cả tiếng sóng vỗ nữa.

- Chú sẽ không giải thích gì hết vì đó là điều không thể giải thích nổi. Nhưng cháu sẽ được nhìn thấy tận mắt và tự hiểu là có những điều mà khoa học địa chất chưa khám phá hết .

[...] Trên bãi thoai thoải này, ở cách mép sông một khoảng là chân những rặng núi sừng sững, cao vút, với những cạnh đã như xé toạc bờ biển, đâm ra khơi thán những mũi đất. Xa xa, khối núi đá kéo dài in hình trên nền chân trời mù sương. Đây quả thật là một đại dương với đường nét bờ biển thất thường hết như ở những biển trên mặt đất, nhưng vắng vẻ và hoang dã một cách kinh khủng. Sở dĩ tôi có thể phóng tầm mắt ra tít ngoài khơi vì mọi chi tiết trên biển đều được soi tỏ bằng thứ ánh sáng đặc biệt, không phải ánh sáng Mặt Trời với những tia nắng huy hoàng rực rỡ, cũng chẳng phải là ánh sáng lạnh lẽo, nhợt nhạt và mờ ảo của Mặt Trăng. Khả năng chiếu sáng, sự khuếch tán, sắc sáng trắng và khô, sự tăng nhiệt độ,...., tất cả chứng tỏ ánh sáng này thuần túy do điện mà ra. Vòm đá hoa cương treo trên đầu tôi giống hệt một bầu trời với những đám mây ông ánh đổi màu chuyển động. Tôi cứ ngỡ dưới một áp suất lớn như vậy của khí quyển, nước không thể bay hơi được, nhưng vì một lí do nào đó, trên cao lại dày đặc những đám mây lớn.

[...] Trí tưởng tượng của tôi hoàn toàn bất lực trước khoảng rộng bao la ấy! Tôi đứng lặng ngẫm tất cả những kì quan này mà tưởng như đang ở một hành tinh nào đó rất xa lạ với con người. Không tài nào tưởng tượng nổi, tôi ngắm nhìn, ngẫm nghĩ, chiêm ngưỡng mà trong lòng thấy sừng sốt và kinh hãi. Điều này cũng dễ hiểu, vì sau bốn mươi bảy ngày bị cầm tù trong một đường hầm chật hẹp, nay được hít thở cái không khí ẩm và mặn của biển, còn gì vui sướng hơn! [...]

Bài học về việc đón nhận thành công luôn thật dễ hiểu và dễ thực hiện. Nhưng đối mặt với thất bại, nhất là thất bại đầu đời, lại là điều không hề dễ dàng. Với tất cả mọi người, thất bại - nhất là thất bại trong các mối quan hệ - thường vẫn tạo ra những tổn thương sâu sắc. Điều này càng trở nên nặng nề đối với các bạn trẻ. Nhưng bạn có biết rằng tất cả chúng ta đều có quyền được khóc? Vậy nên nếu bạn đang cảm thấy cô đơn, tuyệt vọng thì hãy cho phép mình được khóc. Hãy để những giọt nước mắt ấm nồng xoa dịu trái tim đang thổn thức của bạn. Và hãy tin rằng ở đâu đó, có một người nào đó vẫn đang sẵn lòng kề vai cho bạn tựa, muốn được ôm bạn vào lòng và lau khô những giọt nước mắt của bạn... Muốn nhìn thấy cầu vồng, ta phải đi qua cơn mưa... Vì thế, hãy tin ngày mai nắng sẽ lên, và cuộc đời lại sẽ ươm hồng những ước mơ của bạn, một khi bạn còn giữ trong lòng ánh sáng của niềm tin.

*(Theo Hạt giống tâm hồn dành cho tuổi teen, tập 2 – Nhiều tác giả,
NXB Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2012, tr.02)*